

Sygn. akt XXV C 2018/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 grudnia 2022 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: Sędzia Krystyna Stawecka

Protokolant : sekretarz sądowy Monika Wrona

po rozpoznaniu na rozprawie zdalnej w dniu 13 grudnia 2022 roku w Warszawie

sprawy z powództwa P. J. (1)

przeciwko Bankowi (...) S.A. z siedzibą w G.

o ustalenie i zapłatę;

1. Ustala, że umowa kredytu Nr (...) z dnia 12 października 2007 r. zawarta pomiędzy P. J. (1) a (...) Bank Spółka Akcyjna w G., którego następcą prawnym jest pozwany Bank (...) S.A. w G. – ***jest nieważna.***
2. Zasądza od pozwanego Banku (...) S.A w G. na rzecz P. J. (1) kwotę **87 514,19**(osiemdziesiąt siedem tysięcy pięćset czternaście i 19/100) **złoty**ch z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13 grudnia 2022 r. do dnia zapłaty oraz **72.189,74 CHF** (siedemdziesiąt dwa tysiące sto osiemdziesiąt dziewięć i 74/100 franków szwajcarskich) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13 grudnia 2022 r. do dnia zapłaty.
3. W pozostałej części powództwo o odsetki ustawowe oddała.
4. Zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11.817 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt XXV C 2018/19

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 21 grudnia 2022 r.

Powód **P. J. (2)** pozwem z dnia 1 sierpnia 2019 r. (data nadania, k.74), zmodyfikowanym następnie pismem procesowym z dnia 30 czerwca 2022 r. (data prezentaty, k.288), skierowanym przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w G., wniósł o:

- 1) ustalenie nieważności całej umowy kredytu nr (...), sporządzonej w dniu 12 października 2007 r. na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c. albo unieważnienie w całości w/w umowy kredytu na podstawie art. 12 ust 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym,
- 2) zasądzenie od pozwanego kwoty 87.514,19 złotych polskich oraz 72.189,74 franków szwajcarskich wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kolejnego dnia po dniu doręczenia pisma modyfikującego powództwo do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych od powoda przez pozwanego świadczeń pieniężnych w wykonaniu nieważnej umowy.

ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia powyższych żądań:

1) ustalenie braku związania powoda na przyszłość (bezskuteczności wobec konsumenta) postanowień zawartych w § 1 ust.1, § 7 ust. 2, § 10 ust. 6 i §17 umowy,

2) zasądzenie od pozwanego kwoty 134.427,70 złotych polskich wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty:

a) 101.974,61 złotych polskich od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty,

b) 32.453,09 złotych polskich od dnia następującego po dniu doręczenia pisma modyfikującego powództwo do dnia zapłaty

tytułem różnicy (nadpłaty) powstałej na skutek uznania wskazanych postanowień umownych za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ k.c. i tym samym bezskuteczne względem powoda.

Dodatkowo powód wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych (pozew – k.4-23v., pismo z 30.06.2022 r. – k.288-292).

Pozwany Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. w odpowiedzi na pozew oraz piśmie procesowym z dnia 4 października 2022 r. (data nadania, k. 326) stanowiącym odpowiedź na modyfikację powództwa, **wniósł o oddalenie powództwa w całości** oraz zasądzenie od powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (odpowiedź na pozew – k.86-109, pismo z 04.10.2022 r. – k.315-324).

Na rozprawie w dniu 13 grudnia 2022 r. **powód został poinformowany przez Sąd o skutkach stwierdzenia nieważności umowy oraz złożył stosowne oświadczenie** (protokół rozprawy z dnia 13 grudnia 2022 r., godz. 00:14:26-00:17:03 – k.333).

W dalszym toku postępowania i przed zamknięciem rozprawy strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód P. J. (2) w 2007 r. potrzebował środków finansowych na zakup mieszkania w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Zakup mieszkania nastąpić miał za cenę w złotych polskich. W tym celu spotkał się z pośrednikiem kredytowym z firmy (...) S.A., po rozmowie z którym zdecydował się na zaciągnięcie kredytu indeksowanego kursem franka szwajcarskiego. Kredyt taki przedstawiany był przez pośrednika jako bezpieczny, a wysokość rat była znacznie niższa niż w przypadku kredytu złotówkowego. Podejmując decyzję o zaciągnięciu kredytu walutowego powód zdawał sobie sprawę z indeksacji kredytu oraz stosowaniu przez Bank kursów kupna i sprzedaży, nie miał jednak wiedzy w jaki sposób bank ustala kurs franka szwajcarskiego na potrzeby przeliczeń walutowych w umowie kredytu indeksowanego (d: zeznania powoda P. J. (2) złożone w charakterze strony na rozprawie w dniu 13 września 2022 r. – k.310-311v. oraz na rozprawie w dniu 13 grudnia 2022 r. – k.333-335).

W dniu 27 września 2007 r. powód złożył do (...) Banku S.A. wnioski o udzielenie kredytu hipotecznego w wysokości 373.000 zł indeksowany kursem waluty CHF na okres 30 lat (d: wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego nr (...) – k.140-143).

Wraz z wnioskiem powód złożył na formularzu banku pisemne oświadczenie, w którym oświadczył, że przedstawiono mu ofertę kredytu hipotecznego G. M. Banku w złotych polskich oraz że wybrał kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowany o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej, a także

że został poinformowany przez G. M. Bank o ryzyku stopy procentowej w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej (d: oświadczenie z 27.09.2007 r. – k. 148).

W dniu 15 października 2007 r. (...) Bank S.A. z siedzibą w G. (poprzednik prawny Banku (...) S.A.) oraz P. J. (2) (kredytobiorca) zawarli umowę kredytu nr (...), sporządzoną 12 października 2007 r. Na mocy tej umowy Bank udzielił kredytobiorcy **kredytu w kwocie 384.022,80 złotych polskich** indeksowanego kursem CHF na warunkach określonych w umowie, a kredytobiorca zobowiązał się do wykorzystania kredytu zgodnie z postanowieniami umowy, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w terminach oznaczonych w umowie oraz zapłaty bankowi prowizji, opłat i innych należności wynikających z umowy (§ 1 ust. 1 zd. 1 umowy). Na kwotę kredytu składały się: a) kwota pozostawiona do dyspozycji kredytobiorcy w wysokości 373.000,00 złotych polskich, przeznaczona na pokrycie kosztów zakupu lokalu mieszkalnego nr (...), o pow. 38,99 m. kw., położonego w W., przy ul. (...), dla którego prowadzona jest księga wieczysta nr (...), b) kwota należnej prowizji z tytułu udzielenia kredytu w wysokości 10.822,80 złotych polskich, c) koszty z tytułu opłaty sądowej należnej za wpis hipoteki w wysokości 200,00 złotych polskich (§ 1 ust. 1 zd. 2, § 1 ust. 2, § 3 ust. 1 umowy).

Według umowy, w dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie, do której indeksowany jest kredyt **według kursu kupna** waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w **§ 17**, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie **według kursu sprzedaży waluty**, do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA., **opisanej szczegółowo w § 17** (§ 1 ust. 1 zd. 3 umowy).

W umowie postanowiono, że spłata kredytu wraz z odsetkami nastąpi w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy).

Oprocentowanie kredytu na dzień sporządzenia umowy ustalone zostało na 4,820% w skali roku, które stanowi sumę następujących pozycji: marży banku niezmiennej w okresie trwania umowy w wysokości 1,100% oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3 oraz 0,95 punktu procentowego. Po przedstawieniu w banku odpisu księgi wieczystej dla wskazanej w umowie kredytu nieruchomości zawierającego prawomocny wpis hipoteki na rzecz banku oraz prawa kredytobiorców do tej nieruchomości, oprocentowanie kredytu będzie obniżone o 0,95 punktu procentowego (§ 2 pkt 1 i 2 umowy).

Z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem, kredytobiorca zobowiązany został do uiszczenia opłaty manipulacyjnej w wysokości 2.766,00 złotych polskich za okres pierwszych trzech lat istnienia ochrony ubezpieczeniowej. Kwota ta zostanie uiszczona najpóźniej przed wypłatą kredytu na rachunek banku wskazany w umowie. W następnych latach, za każde trzy lata ochrony ubezpieczeniowej, opłata manipulacyjna będzie wynosiła 3,6% różnicy pomiędzy kwotą pozostającego do spłaty salda zadłużenia z tytułu kredytu, określoną na ostatni dzień mijającego 3-letniego okresu kredytowania, a 80% wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem tegoż kredytu. Opłata manipulacyjna będzie doliczana do salda kredytu raz na trzy lata w terminie płatności odpowiadającym terminowi płatności pierwszej raty po każdym kolejnym trzyletnim okresie kredytowania, przy czym pierwszy trzyletni okres liczony jest od dnia wypłaty przez bank kredytu lub pierwszej transzy kredytu. Obowiązek zapłaty opłaty manipulacyjnej ustaje, gdy w dacie płatności opłaty manipulacyjnej saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie 307.200,00 złotych polskich (§ 2 ust. 4 umowy).

Zgodnie z zapisami umowy, wypłata wskazanej we wniosku o wypłatę kwoty kredytu będzie dokonana przelewem na wskazane w tym wniosku rachunki bankowe prowadzone w banku krajowym. Za prawidłowe wskazanie tego rachunku bankowego odpowiedzialność ponosił wyłącznie kredytobiorca. Dzień dokonania takiego przelewu będzie uważany za dzień wypłaty wykorzystanego kredytu. Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust 2 umowy).

W umowie postanowiono, że oprocentowanie kredytu jest zmienne i ulega zmianie w tym samym dniu kalendarzowym, w jakim nastąpiła wypłata kredytu (a w przypadku wypłat w transzach – pierwszej transzy kredytu) najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu L3 (§ 8 ust. 1). Zasady zmiany indeksu L3 określono w § 8 ust. 2 umowy w ten sposób, że:

- a) Indeks L3 dla każdego kwartału kalendarzowego oblicza się jako arytmetyczną średnią stawek LIBOR3m (dla lokat bankowych trzymiesięcznych) obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca zamykającego kwartał poprzedzających ostatni kwartał kalendarzowy do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał poprzedni.
- b) Indeks L3 ulega zmianie w okrasach kwartalnych w przypadku, gdy bieżąca wartość Indeksu jest różna od obowiązującej poprzednio o przynajmniej 0,1 punktu procentowego i obowiązuje od 1 dnia kalendarzowego kwartału.
- c) Indeks L3 ulega zmianie w okresach miesięcznych i obowiązuje od pierwszego dnia miesiąca, jeśli średnia arytmetyczna stawek LIBOR 3m, obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczonym od 26 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę, jest różna od obowiązującej stawki Indeksu L3 o przynajmniej 0,5 punktu procentowego.
- d) W przypadkach, o których mowa w pkt. b) i c) powyżej Indeks L3 przyjmuje wartość obliczoną jako średnia arytmetyczna stawek LIBOR 3m dla ww. okresów.
- e) W kwartałach, w których nastąpiła zmiana Indeksu L3 w okresach krótszych niż kwartalne, sprawdzenie czy występuje konieczność zmiany Indeksu na koniec kwartału kalendarzowego odbywa się poprzez porównanie średniej arytmetycznej stawek LIBOR 3M, obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca, poprzedzającego ostatnią zmianę do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał kalendarzowy.
- f) W przypadku, gdy 26 dzień miesiąca jest dniem wolnym od pracy, średnia stawek LIBOR 3m oblicza jest od najbliższego dnia roboczego następującego po tym dniu.
W przypadku, gdy 25 dzień miesiąca jest dniem wolnym od pracy, średnia stawek LIBOR 3m obliczana jest do najbliższego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień.
- g) Indeks L3 obliczany jest do dwóch miejsc po przecinku.

Wszelkie opłaty i prowizje podawane są w walucie, do której indeksowany jest kredyt a ich zapłata odbywała się poprzez doliczenie opłaty do raty, chyba że strony podejmą odmienne ustalenia w tym zakresie (§ 9 ust. 7 umowy).

Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do banku (§ 10 ust. 6 zd. 1 umowy).

W § 17 umowy („Tabela Kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A.”) określono zasady tworzenia Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., postanawiając że:

1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji.
2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli **kursów średnich NBP** minus marża kupna.
3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli **kursów średnich NBP** plus marżę sprzedaży.

4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) Banku S.A.

5. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. (...)

Według zapisu § 11 ust. 3 umowy kredytu, kredytobiorca oświadcza, że postanowienia niniejszej umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione (d: umowa kredytu nr (...) – k.36-44 wraz z załącznikami: tabela prowizji i opłat bankowych – k.45, harmonogram wypłaty transz – k.46).

Przedmiotowa umowa kredytu hipotecznego została zawarta przez strony według standardowego wzorca umownego stosowanego przez bank.

Postanowienia umowy opartej na wzorcu, dotyczące mechanizmu indeksacji **nie były przedmiotem negocjacji ani indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami.**

W dacie zawarcia umowy powód nie prowadził działalności gospodarczej. P. J. (2) ma wykształcenie wyższe, w dacie zawarcia umowy kredytu był zatrudniony na umowę o pracę na czas nieokreślony w (...) S.A. w W..

Mieszkanie na którego zakup zaciągnięte zostało niniejsze zobowiązanie jest obecnie wynajmowane. Powód zamieszkiwał je do 2016 r. do rozwodu z żoną. Obecnie mieszka z partnerką w innym wynajętym mieszkaniu stosownym dla rodziny z dzieckiem. Sporne mieszkanie wynajął, aby płacić raty kredytowe w sytuacji wynajęcia innego mieszkania (d: wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego nr (...) – k.140-143, zaświadczenie o zatrudnieniu – k.149, zeznania powoda P. J. (2) złożone w charakterze strony na rozprawie w dniu 13 września 2022 r. – k.310-311v. oraz na rozprawie w dniu 13 grudnia 2022 r. – k.333-335).

Z tytułu kredytu hipotecznego udzielonego P. J. (2) na podstawie przedmiotowej umowy bank dokonał wypłaty środków w dwóch transzach, w tym: 1) w dniu 25 października 2007 r. kwotę 348.867,99 złotych polskich, co stanowiło równowartość kwoty 164.227,27 franków szwajcarskich (1CHF=2,1243PLN) oraz 2) w dniu 11 kwietnia 2008 r. w wysokości 18.000,00 złotych polskich, co stanowiło równowartość kwoty 8.445,55 franków szwajcarskich (1CHF=2,1313PLN). W dniu 11 kwietnia 2008 r. kwota przyznanego kredytu została pomniejszona z powodu wyksięgowania kwoty 6.132,02 złotych polskich. Ponadto do salda kredytu doliczone zostały przy uruchomieniu kredytu w dniu 25 października 2007 r. kwoty: z tytułu prowizji udzielenia kredytu w wysokości 10.822,80 złotych polskich oraz z tytułu opłaty sądowej w wysokości 200 złotych polskich (zaświadczenie Banku (...) S.A. z 26.06.2019 r. – k. 55v.-56).

Aneksem do umowy kredytu nr (...) sporządzonym w dniu 10 kwietnia 2008 r., strony dokonały zmiany terminu przedstawienia bankowi dokumentacji fotograficznej przedstawiającej wykonanie wszystkich prac wykończeniowych (z 15 kwietnia 2008 r. na 15 czerwca 2008 r.) - § 5 ust. 1 pkt. b). Dodatkowo strony zmieniły Załącznik A stanowiący harmonogram wypłaty transz (d: Aneks do umowy kredytu z 10.04.2008 r. – k.47-49).

Aneksem do umowy kredytu nr (...) sporządzonym w dniu 3 lipca 2008 r., strony ponownie dokonały zmiany terminu przedstawienia bankowi dokumentacji fotograficznej przedstawiającej wykonanie wszystkich prac wykończeniowych (z 15 czerwca 2008 r. na 30 września 2008 r.) - § 5 ust. 1 pkt. b) (d: Aneks do umowy kredytu z 03.07.2008 r. – k.50-51).

Aneksem do umowy kredytu nr (...) sporządzonym w dniu 14 września 2011 r. strony postanowiły dokonać zmiany określonego w umowie sposobu spłaty, w ten sposób, że od dnia wejścia w życie niniejszego Aneksu spłata może być dokonywana w złotych polskich lub w walucie, do której jest indeksowany Kredyt. W związku z powyższym Strony postanowiły, że:

a) rozliczenie wpłat dokonanych w złotych polskich będzie następować zgodnie z zasadami opisanymi dotychczas w umowie,

b) rozliczenie wpłat dokonanych w walucie, do której indeksowany jest kredyt pomniejszając należności Banku z tytułu kredytu o kwotę spłaty kredytu w walucie, do której jest indeksowany kredyt,

c) w przypadku, gdy w umowie przewidziana została prowizja za wcześniejszą spłatę i spłata kredytu następuje w walucie do której indeksowany jest kredyt na potrzeby ustalenia łącznej kwoty nadpłat w złotych polskich, kwotę w walucie przelicza się na złote polskie przy zastosowaniu aktualnego kursu kupna ustalanego przez Bank.

W przypadku aktywnej usługi Polecenia Zapłaty (zgoda na obciążenie rachunku) kredytobiorca przyjmuje do wiadomości, że Bank będzie w terminie płatności obciążał wskazany rachunek wymagalnymi należnościami w złotych polskich wyliczonymi na podstawie zasad stosowania kursów opisanych w umowie. W przypadku braku zgody na takie działanie Banku kredytobiorca wraz z niniejszym aneksem złoży w Banku odwołanie zgody na obciążenie rachunku (§ 1 Aneksu).

W celu ustalenia kwoty kredytu w walucie, do której jest indeksowany kredyt stosowane są kursy kupna waluty, do której jest indeksowany kredyt, obowiązujące w Banku w momencie dokonania czynności przez Bank zgodnie z zasadami ustalania kursów walut w Banku. W przypadku złożenia przez kredytobiorcę wniosku o wypłatę kredytu lub transzy kredytu wyrażonej w walucie indeksacji - kwota do wypłaty zostanie ustalona przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty indeksacji kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży. Do rozliczania transakcji spłat kredytu stosowane są kursy sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, obowiązujące w Banku w dniu dokonania transakcji zgodnie z zasadami ustalania kursów walut w Banku oraz zapisami § 10 Umowy. W przypadku, gdy kurs kupna Banku jest wyższy niż kurs średni podany przez Narodowy Bank Polski w poprzednim dniu roboczym dla danej waluty, zastosowanie ma ten kurs średni NBP. W przypadku, gdy kurs sprzedaży Banku jest niższy niż kurs średni podany przez Narodowy Bank Polski w poprzednim dniu roboczym dla danej waluty, zastosowanie ma ten kurs średni NBP. Rozliczenie przy zastosowaniu kursów sprzedaży lub kursów średnich NBP nie dotyczy spłat w walucie do której indeksowany jest kredyt, o których mowa w §1 ust 2 lit b) niniejszego Aneksu. Spłaty opisane w poprzednim zdaniu pomniejszają należności Banku z tytułu kredytu o kwotę spłaty.

Obowiązujące kursy kupna/sprzedaży walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank zgodnie z ust 3-8 oraz publikowane są na stronie internetowej Banku ((...) Do przeliczeń (związanych należnościami wynikającymi z Umowy obowiązuje ostatni kurs sprzedaży lub kupna waluty indeksacji ustalony przez Bank przed dokonaniem danej Transakcji (wypłaty środków przez Bank lub zaksięgowania wpłaty z zastrzeżeniem postanowień § 10 jeżeli dotyczy on spłaty kredytu).

Kursy sprzedaży i kupna waluty indeksacji obowiązujące w Banku ustalane są na podstawie ostatniego średniego kursu rynkowego (czyli sumy podanych w chwili ustalenia kursów Banku w serwisie R(...)kursu kupna danej waluty i kursu sprzedaży danej waluty, podzielonej przez 2) wymiany waluty indeksacji na złote polskie).

Kurs sprzedaży (kurs spłaty) ustalany jest przez dodanie do Kursu Rynkowego marży Banku, na wysokość której wpływa zmienność kursów walutowych lub ceny, po których Bank może kupić lub sprzedać walutę na rynku międzybankowym. Wysokość marży Banku nie może jednak przekroczyć poziomu 4% Kursu Rynkowego, który stanowi podstawę do wyliczenia danego kursu sprzedaży (kursu spłaty).

Kurs kupna (kurs wypłaty) ustalany jest przez odjęcie od Kursu Rynkowego marży Banku, na wysokość której wpływa zmienność kursów walutowych lub ceny, po których Bank może kupić lub sprzedać walutę na rynku międzybankowym. Wysokość marży Banku nie może jednak przekroczyć poziomu 4% Kursu Rynkowego, który stanowi podstawę do wyliczenia danego kursu kupna (kursu wypłaty).

Różnica między kursem sprzedaży i kursem kupna waluty indeksacji nie może przekroczyć 8% Kursu Rynkowego, który stanowi podstawę do wyliczenia danych kursów sprzedaży (kursów spłaty) i kursów kupna (kursów wypłaty).

Kurs Rynkowy w ciągu danego dnia może podlegać zmianom, w konsekwencji czego zmianom w ciągu danego dnia podlegać może również wyliczony na jego podstawie przez Bank kurs sprzedaży i kupna waluty indeksacji obowiązujący w Banku. Kursy te, nie będą jednak przekraczać poziomów opisanych w ust. 3-6. Kredytobiorca oświadcza, że znane jest mu ryzyko wynikające z możliwości takich zmian, w szczególności możliwość wystąpienia niedopłaty w sytuacji wzrostu kursu po zleceniu przez kredytobiorcę przelewu (§ 2 ust. 1-7 Aneksu) (d: Aneks do umowy kredytu z 14.09.2011 r. – k.52-54).

P. J. (2) dokonywał spłaty rat kredytowych wynikających z przedmiotowej umowy kredytu począwszy od 26 listopada 2011 r., początkowo w złotych polskich, a od 13 września 2011 r. we frankach szwajcarskich. W okresie od dnia uruchomienia kredytu do 27 grudnia 2022 r. powód zapłacił na rzecz pozwanego banku z tytułu rat kredytowych łącznie 87.514,19 złotych polskich oraz 72.189,74 franków szwajcarskich (d: zaświadczenie banku k.56v.-59v., k.294-295).

Sąd dokonał następującej oceny dowodów:

Sąd uznał za wiarygodne obiektywne dowody z wymienionych dokumentów umownych, jako że nie budziły one wątpliwości co do ich autentyczności i nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania.

Za podstawę ustaleń Sąd przyjął zeznania P. J. (2) złożone w charakterze strony, w których powód przekazał informacje co do celu zaciągnięcia przez niego przedmiotowego kredytu, okoliczności zawierania umowy kredytu, braku negocjowania szczegółowych warunków umowy oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank. Wyjaśnienia powoda były zgodne z dowodami z dokumentów, a nie zostały przedstawione dowody wykazujące odmienny stan faktyczny w tym zakresie.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pomiął również dowód z opinii biegłego sądowego zgłoszonego przez stronę powodową, ponieważ fakty związane z wysokością nadpłaty powstałej na skutek stosowania przez bank w umowach kredytu niedozwolonych klauzul przeliczeniowych, były nieistotne dla rozstrzygnięcia, wobec stwierdzonej przez Sąd nieważności umów kredytu, natomiast wysokość wpłat powoda na poczet kredytów wynikała z dokumentów złożonych do akt sprawy, a ustalenie sumy wpłat nie wymagało wiadomości specjalnych, lecz wykonania prostych operacji matematycznych. Nieistotne dla rozstrzygnięcia były także fakty, na które został zgłoszony przez pozwanego dowód z opinii biegłego sądowego, ponieważ dotyczyły ogólnej działalności banku, a nie spornej umowy kredytu.

Sąd pomiął również wniosek strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka R. W., osoby umieszczonej na wniosku kredytowym, która nie była pracownikiem banku lecz firmy pośredniczącej N., ponieważ wniosek został on zgłoszony dopiero w końcowej fazie postępowania, a strona pozwana знаła dokumenty wniosku od początku i nie wskazała tego świadka w odpowiedzi na pozew i nie uprawdopodobniła, że wcześniejsze zgłoszenie wniosku nie było możliwe albo że potrzeba jego powołania wynikała później. Podobnie Sąd nie uwzględnił wniosków pozwanego z oświadczeń pracowników pozwanego (k. 150-171 a.s.), którzy nie występowali na żadnym etapie ofertowania i nie uczestniczyli w procesie decyzji kredytowej powoda (k. 310 a.s. postanowienie Sądu w tej sprawie).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie, z wyłączeniem roszczenia odsetkowego, które zostało zasądzone od dnia 13 grudnia 2022 r., a w pozostałym zakresie powództwo o odsetki ustawowe za opóźnienie zostało oddalone jak w pkt. 3 wyroku.

Powód w niniejszym postępowaniu domagał się w roszczeniu głównym stwierdzenia nieważności umowy kredytowej nr (...), sporządzanej w dniu 12 października 2007 r. oraz zasądzenia w związku z tym od pozwanego kwoty 87.514,19 złotych polskich oraz 72.189,74 franków szwajcarskich tytułem rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych

przez powoda na rzecz banku w wykonaniu umowy w okresie od uruchomienia kredytu do dnia 27 grudnia 2022 r. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kolejnego dnia po dniu doręczenia pisma modyfikującego powództwo do dnia zapłaty.

W okolicznościach niniejszej sprawy stronami sporu był po stronie pozwanej profesjonalista w obrocie, tj. bank, zaś po stronie powodowej **konsument** w rozumieniu art. 22¹ k.c. Powód zawarł przedmiotową umowę kredytu w celu uzyskania środków potrzebnych na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym w W.. Zgromadzony w aktach sprawy materiał dowodowy wykazał, iż zakup mieszkania nie miał związku z działalnością gospodarczą czy też zawodową powoda. Wskazać należy, iż w ocenie Sądu nie budzi wątpliwości okoliczność, iż przedmiotowa nieruchomość wykorzystywana była przez powoda na cele mieszkaniowe wraz z żoną. Na podstawie ustalonego stanu faktycznego Sąd doszedł do przekonania, że zawarta przez powoda umowa kredytu nie pozostawała w związku z jego działalnością gospodarczą, która wykonywał w biurze w W. a nie w domu (k. 310 , 00:11:57). Powód wykazał, że fizycznie nie prowadził nigdy działalności gospodarczej w lokalu. Ponadto powód nie rozliczał kosztów kredytu, czy opłat za media w ramach kosztów prowadzonej działalności gospodarczej. Zaznaczyć także należy, iż pomimo że P. J. (2) prowadził w chwili zawarcia umowy działalność gospodarczą to przez cały okres kontraktowy traktowany był przez Bank jak konsument i w takiej też roli występował zawierając sporną umowę. Fakt opuszczenia mieszkania przez powoda dopiero w 2016 r. i wynajęcie go w celu umożliwienia dalszej spłaty spornego kredytu wobec konieczności wynajęcia innego mieszkania dla nowej rodziny powoda – partnerki i dziecka nie wyklucza konsumenckiego charakteru tego kredytu (K. 333 a.s. 00:27:21).

Ww. okoliczności zdaniem Sądu są wystarczające do przyjęcia trwałego statusu konsumenta po stronie powodowej.

Ustalony stan faktyczny wykazał, że sporne klauzule umowne zawarte zostały we wzorcu umownym, na treść którego powód jako konsument nie miał wpływu, a który sporządzony został przez profesjonalistę – pozwany bank. Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez powoda postanowień umownych nie budził wątpliwości Sądu. Powód nie negocjował umowy zarówno w zakresie kursu sprzedaży stosowanego do obliczenia wysokości raty kredytowej podlegającej spłacie w złotych, jak i też kursu kupna zastosowanego przez bank do ustalenia wysokości kapitału kredytu wyrażonego w walucie indeksacji.

Ocenę zasadności żądania powoda o ustalenie należało rozpocząć od zbadania, czy przysługuje mu interes prawny w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy, gdyż kwestia ta w dużej mierze determinuje wynik sprawy.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Podstawową okolicznością badaną przy rozważaniu celowości skorzystania z powództwa o ustalenie jest znaczenie przyszłego wyroku ustalającego dla sytuacji prawnej zainteresowanego takim rozstrzygnięciem. O występowaniu interesu prawnego świadczy bowiem możliwość stanowczego zakończenia na tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw w drodze innego powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r. II CKN 833/00, wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, wyrok Sądu Najwyższego z 2 lutego 2006 r. II CK 395/05, wyrok Sądu Najwyższego z 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, wyrok Sądu Najwyższego z 5 września 2012 r., IV CSK 589/11).

Interes prawny w żądaniu opartym na podstawie art. 189 k.p.c. istnienie zatem wówczas, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni stronie powodowej ochronę jej prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Postępowanie cywilne oparte jest bowiem na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Założenie to realizuje wymaganie wykazania interesu prawnego w wypadku żądania ustalenia istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego lub prawa i przyjęcie jako zasady, że możliwość uzyskania skuteczniejszej ochrony w drodze innego powództwa podważa interes prawny w żądaniu ustalenia.

Ponownie odwołując się do treści art. 189 k.p.c. należy stwierdzić, że powództwo o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są łącznie dwie przesłanki: interes prawny, którego istota została powyżej omówiona oraz wykazanie przez powoda prawdziwości twierdzeń, że dany stosunek prawny lub prawo nie istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności powództwa i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii jego zasadności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2011 r., II CKN 898/00).

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności rozpoznawanej sprawy Sąd uznał, że powodowi przysługuje interes prawny w opisywanym wyżej znaczeniu w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu. Jako, że pomiędzy stronami istnieje spór co do ważności umowy kredytu, która formalnie wiąże i powinna być wykonywana, to jedynie sądowy wyrok ustalający nieważność umowy może uregulować całościowo sytuację prawną stron, kończąc spór w przedmiocie związania stron umową, w tym w szczególności co do obowiązku dalszego płacenia rat kredytowych i możliwości wykreślenia hipoteki.

Po rozstrzygnięciu w przedmiocie dopuszczalności ustalenia nieważności umowy w niniejszej sprawie należało ocenić sporną umowę pod kątem jej zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.

W ocenie Sądu, strony nie zawarłyby opisanej w pozwie umowy w drodze negocjacji bez postanowień przewidujących mechanizm indeksacji kredytu, tj. § 1 ust. 1 zd. 3, § 7 ust. 2 zd. 4 i § 10 ust. 6 zd. 1 i § 17 umowy kredytu.

Przepis § 1 ust. 1 zdanie 1 umowy kredytu stanowił, że bank udziela kredytobiorcy kredytu w kwocie 384.022,80 zł indeksowanego kursem CHF, zaś kwestię przeliczeń walutowych – przy wypłacie kredytu i przy spłacie zobowiązań z tytułu umowy kredytu – regulowały następujące postanowienia umowy kredytu:

- § 1 ust. 1 zd. 3** umowy o treści: „W dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17”;
- § 7 ust. 2 zd. 4 umowy** o treści: „Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank”;
- § 10 ust. 6 zd. 1** umowy o treści: „Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do banku”.

W § 17 umowy kredytu określono zasady tworzenia Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., postanawiając, że:

- Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji.
- Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.

3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marżą sprzedaży.
4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) S.A.
5. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku miały być określone przez bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. (...)

Przy ocenie zgodności z prawem powyższych postanowień umownych zwrócić należy uwagę, że nie odwołują się one do ustalanego w sposób transparentny i obiektywny kursu CHF, lecz pozwalają w rzeczywistości bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny przez cały okres kredytowania. Chociaż przy wyznaczaniu przez bank kursów kupna i sprzedaży waluty w Tabeli Kursów – według zapisów § 17 umowy kredytu – wykorzystywane są średnie kursy NBP, to jednak odejmowana jest od nich marża kupna (w przypadku kursu kupna) lub dodawana jest marża sprzedaży (w przypadku kursu sprzedaży), **a mechanizm ustalania wysokości marży kupna i marży sprzedaży i zasady ich wyznaczania nie zostały w umowie kredytu w żaden obiektywny sposób określone.**

Przywołane postanowienia § 17 ust. 2, 3 i 4 stanowią integralne całości regulujące zasady wyznaczania kursów kupna i sprzedaży waluty w Tabelach kursowych banku, nie da się zatem przyjąć, że wadliwość tych postanowień dotyczyć może tylko odwołania do marży kupna i marży sprzedaży pozwanego banku, a w pozostałej części postanowienia te powinny być uznane za skuteczne i że należałoby wówczas określać kursy walut przyjmowane do przeliczeń świadczeń stron przedmiotowej umowy kredytu na podstawie kursów średnich NBP, po wyeliminowaniu zapisów dotyczących marży. Taki zabieg oznaczałby bowiem niedopuszczalną ingerencję w wewnętrzną strukturę jednostek redakcyjnych zapisów regulujących zasady wyznaczania kursów przez pozwany bank, stworzonych przez pojedyncze zdania, które musiałyby być podzielone na mniejsze części, oraz nadanie tym podzielonym zdaniom innego sensu, niż z nich faktycznie wynika, co nie może być uznane za dopuszczalne.

W zakresie interpretacji znaczenia zapisu klauzuli zawartej w § 17 ust. 2, 3 i 4, Sąd meriti podziela w pełni pogląd wyrażony w wyroku z dnia 20 kwietnia 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Warszawie o sygn. akt VI ACa 395/21.

Za bezzasadne Sąd Apelacyjny uznał tam zarzuty skarżącego wskazujące na możliwość uznania, że zawarte w umowie klauzule dotyczące tabeli kursów walut (§ 17) są abuzywne jedynie w zakresie marży. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie było podstaw do przyjęcia, że możliwość podziału § 17 zawartej przez strony umowy potwierdził TSUE w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r. C-19/20. Wskazany wyrok rzeczywiście odnosił się do klauzuli stosowanej przez pozwanego i zawartej w przedmiotowej umowie.

Należy jednak zauważyć, że TSUE wskazał na samą możliwość uznania za abuzywny i usunięcia jedynie nieuczciwego elementu warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku, gdy zniechęcający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony Trybunał Sprawiedliwości podkreślił, że przepisy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach

konsumenckich stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu.

W motywie 70 orzeczenia w sprawie C-19/20 TSUE przypominał, że w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C-70/17 i C-179/17 Trybunał orzekł, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, **żeby uznany za nieuczciwy warunek został częściowo utrzymany** w mocy poprzez usunięcie elementów przesądzających o jego nieuczciwym charakterze, w przypadku, gdyby to usunięcie sprowadzało się do mającej wpływ na istotę tych warunków zmiany ich treści. Jedynie zatem, gdyby element klauzuli indeksacyjnej rozpatrywanego w postępowaniu głównym kredytu hipotecznego dotyczący marży Banku (...) stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłoby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć.

Analogiczne stanowisko Trybunał Sprawiedliwości UE zajął w wyroku z 8 września 2022 r. C-80/21 wskazując, że art. 6 ust. 1 i 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego tamże nie było podstaw do uznania, że nieuczciwa część klauzuli przeliczeniowej stanowi odrębne zobowiązanie umowne, w związku z czym usunięcie tej części nie oznaczałoby zmiany tego warunku poprzez naruszenie jego istoty. ***Istotą klauzuli zawartej w § 17 umowy nie jest bowiem odrębnie określenie kursu waluty dla celów przeliczeniowych jako kursu NBP i dodatkowo nałożenie na konsumenta obowiązku uiszczania na rzecz Banku marży, ale prawo przedsiębiorcy do kształtowania kursu dla celów przeliczania zarówno wartości wypłacanej kwoty na walutę obcą, jak i wysokości należnych od konsumenta rat.*** Uznanie za abuzywne tylko elementu postanowienia zawartego w § 17 umowy zmieniałoby treść klauzuli, zgodnie z którą kurs waluty obcej ustalany jest przez Bank i publikowany w tabeli kursów, na proste odesłanie do kursu NBP nie wymagające tworzenia odrębnych tabel kursów bankowych.

Taki zabieg prowadziłby więc w istocie do zmiany treści postanowienia mającego charakter niedozwolony mającej wpływ na jego istotę, co jest niezgodne z celami dyrektywy 93/13. Ponadto w ocenie Sądu Apelacyjnego samo uznanie za abuzywne postanowień umowy wprowadzających indeksację wywoła skutek wskazany przez Sąd Okręgowy, czyli brak możliwości utrzymania w mocy umowy w pozostałym zakresie, gdyż doprowadzi do usunięcia z umowy obciążającego konsumentów ryzyka walutowego.

Przechodząc do głównej analizy prawnej spornej umowy należy podkreślić, że zgodnie z uchwałą SN z 28 kwietnia 2022 r. w sprawie III CZP 40/22 „Sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385(1) k.c.”

W związku z tymi wytycznymi Sądu Najwyższego, Sąd poddał ocenie klauzule umowne pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385⁽¹⁾ k.c., który wprost nie formułuje sankcji nieważności umowy pozostawiając tę decyzję sądowi krajowemu mającemu na uwadze wskazówki zawarte w wyroku w polskiej sprawie TSUE C 260/18 D. – (...).

Z bogatego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) wynika, że **Sąd krajowy zobowiązany jest do uwzględnienia z urzędu**, że postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta. W orzecznictwie TSUE wielokrotnie podkreślał, że cel, jaki przyświecał prawodawcy wspólnotowemu, nie zostałby osiągnięty, gdyby konsument, który jest stroną słabszą i nie dysponuje wiedzą prawniczą oraz zwykle nie korzysta z profesjonalnej pomocy prawnej, zobowiązany był do podniesienia zarzutu niezwiązania niedozwolonym postanowieniem (por. wyroki TSUE z 27.06.2000 r. Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero (C-240/98) i Salvat Editores SA v. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) i Emilio Viñas Feliú (C-244/98), ECLI:EU:C:2000:346, tak w: komentarz do art. 385¹ KC T. II red. Gutowski 2019, wyd. 2/Ruchała/Sikorski, Legalis **oraz** patrz: wyrok SA w Warszawie w sprawie **VI ACa 185/20**).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Uzasadnieniem dla wprowadzenia regulacji zawartych w art. 385¹-385³ k.c. ustawą z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny był zamiar zapewnienia konsumentom bardziej skutecznej ochrony w stosunkach umownych z profesjonalistami, a przede wszystkim zaś potrzeba uwzględnienia w polskim prawie **postanowień dyrektywy nr 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich** (Dz. Urz. WE z 1993 r., L. 95, s. 29), zwanej dalej również „dyrektywą”. Regulacje art. 385¹-385³ k.c. stanowią wyraz implementacji w prawie polskim prawa unijnego w postaci wymienionej dyrektywy, co rodzi określone konsekwencje dla ich wykładni. Przede wszystkim musi ona prowadzić do takich rezultatów, która pozwoli urzeczywistnić cele dyrektywy. Sądy krajowe, stosując prawo wewnętrzne, zobowiązane są tak dalece, jak jest to możliwe, by dokonywać jego wykładni w świetle brzmienia i celu rozpatrywanej dyrektywy, tak by osiągnąć przewidziany w niej rezultat, a zatem zastosować się do art. 288 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (vide wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 21.04.2016 r., C-377/14).

Ten obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem Unii jest w istocie nierozzerwalnie związany z systemem Traktatu, gdyż zezwala sądom krajowym na zapewnienie, w ramach ich właściwości, pełnej skuteczności prawa Unii przy rozpoznawaniu zawisłych przed nimi sporów. W przypadku omawianych przepisów należy mieć też na uwadze, iż sama dyrektywa w art. 8 stanowi, że w celu zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta państwa członkowskie mogą przyjąć lub utrzymać bardziej rygorystyczne przepisy prawne zgodne z traktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą. W dyrektywie został więc określony jedynie minimalny poziom ochrony konsumentów.

Umowa oparta na wzorze umownym i brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez kredytobiorcę postanowień umownych z wzorca umowy dotyczących indeksacji kwoty kredytu był w sprawie oczywisty.

Artykuł 385¹ § 3 k.c. stanowi, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Za uzgodnione indywidualnie trzeba bowiem uznawać tylko takie klauzule umowne, na których treść istotnie mógł on w praktyce oddziaływać. Innymi słowy, należy badać, czy konsument miał realny wpływ na ewentualną zmianę klauzul proponowanych przez przedsiębiorcę i czy z możliwości tej zdawał sobie sprawę. Do tego, by skutecznie wykazać fakt, że klauzula była uzgodniona z konsumentem, nie wystarcza opatrzenie kontrolowanego postanowienia wzmiankami typu: „wyrażam zgodę”, „przyjmuję własnoręcznym podpisem” (vide orz. Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 06.03.2013 r., VI ACa 1241/12, LEX nr 1322083).

W konsekwencji postanowieniami indywidualnie uzgodnionymi będą takie, które były w sposób rzeczywisty negocjowane lub włączone do umowy wskutek propozycji zgłoszonej przez samego konsumenta.

Sąd wyżej już ustalił, że kwestia wyjaśnienia działania i ryzyka związanego z mechanizmem indeksacji z użyciem kursu kupna przy przeliczeniu kapitału w złotych na kapitał w CHF oraz wyjaśnienie sposobu wyliczenia raty kredytu według kursu sprzedaży nie były profesjonalnie, przejrzyste, rzetelnie i wyczerpująco jasno przedstawione tak, aby konsument dostatecznie uważny i rozsądny był w stanie w oparciu o zrozumiałe kryteria zrozumieć i oszacować konsekwencje ekonomiczne warunków umowy dla swoich zobowiązań finansowych w całym okresie kredytowania.

Podpisane przez powoda oświadczenie, że wybrał kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowanym o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej, nie oznacza, że bank zrealizował ze szczególną starannością jakiej wymagało wprowadzenie do długoterminowej umowy mechanizmu waloryzacji, obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego, a kształtując treść klauzuli waloryzacyjnej zachował się w sposób lojalny wobec kredytobiorcy uwzględniając jego uzasadnione interesy – ***tak wskazał w wyroku z dnia 22 grudnia 2020 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie o sygn. I ACa 766/19.***

Podobnie orzekł ***TSUE w wyroku z 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawach połączonych C-776-C-782/19***, gdzie „podkreślił wymóg przejrzystości poinformowania konsumenta przed zawarciem umowy o warunkach i umownych i skutkach zawarcia umowy, ***tak aby*** warunek umowny był zrozumiały dla konsumenta nie tylko pod względem formalnym i gramatycznym, ale także wyjaśnił mu konkretne działania metody obliczania kursów, przedstawienia mu kontekstu gospodarczego mogącego wpłynąć na zmiany kursów walut tak, aby konsument miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego do waluty obcej, polegających na nieograniczonym ryzyku kursowym”.

W ***innym postanowieniu TSUE z dnia 6 grudnia 2021 r., w sprawie o sygn. C-670/20 w tezie nr 34 Trybunał*** stwierdził, że: „W świetle powyższych rozważań na zadane pytania trzeba odpowiedzieć, iż wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że ***wymóg przejrzystości warunków umowy kredytu denominowanego/indeksowanego w walucie obcej, które narażają kredytobiorcę na ryzyko kursowe, jest spełniony wyłącznie w sytuacji, gdy przedsiębiorca dostarczył temu kredytobiorcy dokładne i wystarczające informacje odnośnie do ryzyka kursowego pozwalające właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi na dokonanie oceny ryzyka potencjalnie znaczących skutków gospodarczych takich warunków umownych dla jego zobowiązań finansowych w trakcie całego okresu obowiązywania tej umowy.*** W tym względzie okoliczność, że konsument oświadcza, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia wspomnianej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości.”

Podkreślić przy tym należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego tak opisany obowiązek informacyjny określany jest jako „ponadstandardowy” (wyrok SN z 16 marca 2018 r. w sprawie IV CSK 250/17, wyrok z 9 stycznia 2019 r. I CSK 736/17) wskazując, że bank jako profesjonalista nie może uwolnić się od odpowiedzialności odwołaniem się do samych tylko formalnych obowiązków. Dla zachowania lojalności kontraktowej ważne jest wyraźne wskazanie konsumentowi niebezpieczeństw wiążących się z oferowanym kredytem tak, aby konsument miał pełne rozeznanie co do skutków ekonomicznych zawartej umowy. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że taki obowiązek polega na zobrazowaniu ryzyka jakie łączy się z kredytem waloryzowanym w szczególności wskazanie, że z biegiem lat kwota należności głównej może wielokrotnie przewyższyć kwotę udzielonego kredytu mimo regularnej spłaty.

Z wiarygodnych zeznań P. J. (2) wynika, że umowa kredytu została zawarta według standardowego wzorca banku i jej postanowienia odnoszące się do indeksacji kredytu nie były przedmiotem żadnej negocjacji ani rzetelnego wyjaśniania, zatem nie został powód w sposób

prawidłowy i wyczerpujący poinformowany o ryzyku związanym z zaciąganiem kredytem a pozwany nie dowiódł twierdzeń przeciwnych.

Kredytobiorca wskazywał w toku procesu, że ani pracownik pośrednika finansowego ani żaden pracownik banku w ogóle nie wyjaśniał obrazowo i wyczerpująco w jaki sposób ustalane są kursy walut wyznaczane przez bank i jaki będzie wpływ ryzyka zmiennego kursu oraz zmiennej stopy procentowej na saldo kredytu i na miesięczne spłaty w całym okresie kredytowania.

Nie przedstawiono kredytobiorcy także zasad kształtowania się spreadu walutowego i jego istoty w tej umowie. Kredytobiorca w zakresie przeliczeń kursowych był zdany na bank w tym sensie, że nie przysługiwały mu żadne instrumenty kontroli i ewentualnej ochrony przed kursem sztucznie zawyżonym czy nierynkowym, nie znał wysokości marży plus / minus. P. J. (2) nie mógł w żaden sposób wpłynąć na wysokość rat kredytu, które obowiązywały go, podczas gdy w całości kwestia ta uzależniona była od woli pozwanego.

W orzecznictwie panuje pogląd, że niedozwolone postanowienia umowne są to takie klauzule, które uzależniają wysokość kwoty w jakiej kredyt ma być zwrócony od zachowani decyzji tylko jednej ze stron umowy, w dodatku strony silnej (**wyrok SN z 29.10.2019 r. IV CSKK 309/18**).

Reasumując tę kwestię, pozwany nie wykazał, aby były to postanowienia uzgodnione indywidualnie, mimo że zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na pozwanym. Okoliczność, że kredytobiorca sam wnioskował o udzielenie kredytu indeksowanego do waluty obcej CHF w żadnym razie nie świadczy o indywidualnym uzgodnieniu treści postanowień dotyczących indeksacji.

Z materiału dowodowego wynika, że P. J. (2) wyraził zgodę na udzielenie kredytu indeksowanego do waluty obcej CHF. Wybór rodzaju kredytu musiał być zatem elementem indywidualnych uzgodnień. Takiej pewności nie ma w przypadku pozostałych postanowień umownych dotyczących mechanizmu indeksacji, w tym zwłaszcza sposobu ustalenia kursu waluty indeksacyjnej. Kredytobiorca wyraził zgodę na indeksację, jednak sposób tej indeksacji nie został z nim indywidualnie uzgodniony, a przy tym wiązał się z nieograniczonym ryzykiem. Zgoda na zawarcie umowy kredytu zawierającej klauzulę indeksacyjną nie jest tożsama z faktem indywidualnych negocjacji w przedmiocie treści tych konkretnych klauzul.

W tej sytuacji **zapis zawarty w § 11 ust. 3 umowy kredytu, zawierający standardowe oświadczenie kredytobiorcy**, że postanowienia umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione, nie ma żadnego znaczenia i nie jest w stanie zmienić powyższej oceny wynikającej z dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych.

Według Sądu, analizowane klauzule indeksacyjne określają **główne świadczenie stron** także w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. Tym samym Sąd podziela stanowisko wyrażone w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115; wyrok z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl.), a także prezentowane w nauce prawa (tak trafnie K. Zagrobelny [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019, art. 385¹, nt. 8).

Sąd ma zarazem świadomość przeciwnej linii orzeczniczej (wyrok SN z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl.; wyrok SN z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, z. 11, poz. 134; wyrok SN z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; wyrok SN z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, z. 7-8, poz. 79), która jednak nie jest przekonująca w tej sprawie. Odwołuje się bowiem do pozaustawowego kryterium „bezpośredniości” określania świadczenia głównego, a także do wąskiego rozumienia wyjątku od zasady kontroli abuzywności. Sąd podziela w ogólności stanowisko, że wyjątek z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. należy wyklądać wąsko w myśl zasady *exceptiones non sunt extendendae* i w zgodzie z dyrektywą 93/13 wykładaną zgodnie z orzecznictwem TSUE, tym niemniej nieuprawnione byłoby twierdzenie, że Trybunał Sprawiedliwości opowiedział się za stanowiskiem zajmowanym w niepodzielonej przez Sąd linii orzeczniczej.

W wyroku z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, K., pkt 59 (...) wskazał, że „wyrażenie 'określenie głównego przedmiotu umowy' obejmuje (...) warunek (...) zgodnie z którym (...) do celów obliczenia rat kredytu stosowany jest kurs sprzedaży (...) waluty, jedynie pod warunkiem, że zostanie ustalone, iż wspomniany warunek określa podstawowe świadczenie w ramach danej umowy, które jako takie charakteryzuje tę umowę, przy czym ustalenia tego powinien dokonać sąd odsyłający, biorąc pod uwagę charakter, ogólną systematykę i postanowienia rozpatrywanej umowy, a także jej kontekst prawny

i faktyczny” (por. także wyrok TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, A., pkt 41,

w którym uznano za określające główne świadczenie strony postanowienie o obowiązku spłaty kredytu w walucie obcej). Sąd, oceniając charakter umowy łączącej strony oraz całokształt jej postanowień, stoi na stanowisku, że główne świadczenie powodów jest określone klauzulami indeksacyjnymi. Nie do obrony, w ocenie Sądu, jest tworzenie rozróżnienia między „określanie głównego świadczenia” a „wpływaniem na jego wysokość”.

Tym niemniej powyższe nie stoi na przeszkodzie kontroli abuzywności klauzul indeksacyjnych. Zgodnie bowiem z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. kontrola taka jest dopuszczalna pod warunkiem, że postanowienie określające główne świadczenie strony nie jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Klauzule indeksacyjne są w przedmiotowej umowie postanowieniami o charakterze podmiotowo i przedmiotowo istotnym, zatem mogą być objęte kontrolą zgodności z zasadami obrotu konsumenckiego. Zostały one określone niejednoznacznie, w taki sposób, że powodowie nie mieli rzeczywistej możliwości określenia istotnych z punktu widzenia konsumentów konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy.

W orzeczeniu C-186/16 TSUE przedstawił jasną wykładnię art. 4 ust. 2 dyrektywy nakazującego wyrażenie warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem. Wymóg ten oznacza, że w wypadku umów kredytowych instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Warunek dotyczący spłaty kredytu w tej samej walucie obcej co waluta, w której kredyt został zaciągnięty, musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, w której kredyt został zaciągnięty, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych.

Do sądu krajowego należy ustalenie, czy bank przedstawił zainteresowanym konsumentom wszelkie istotne informacje pozwalające im ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla ich zobowiązań finansowych warunek umowny, zgodnie z którym kredyt należy spłacić w tej samej walucie obcej co waluta, w której został on zaciągnięty. W ocenie Sądu informacje przekazane kredytobiorcy przed zawarciem umowy były niewystarczające do spełnienia ww. warunków przejrzystości. Nie mogły rozwiewać także ewentualnych wątpliwości postanowienia zawarte w umowie, z uwagi na to, że w kluczowych elementach odsyłały do kryteriów znanych tylko bankowi, których kredytobiorca nie mógł skontrolować ani na nie wpłynąć (ustalenie kursów waluty).

Jak trafnie wywiódł TSUE, dokonując wykładni postanowień dyrektywy 93/13, chodzi o jednoznaczność nie tylko z gramatycznego punktu widzenia, ale także przedstawienie konsumentowi w sposób przejrzysty konkretnego działania mechanizmu wymiany waluty obcej, tak by rzeczonemu konsumentowi było w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, K. i R., pkt 75). Tymczasem wprowadzone do umowy klauzule indeksacyjne, opierające się na Tabeli kursów sporządzanej przez pozwanego a więc pozostawiające ustalenie kursu wymiany pozwanemu, z samej istoty zaprzeczały wymogowi przedstawienia kredytobiorcy w przejrzysty sposób mechanizmu ustalania tych kursów, tak żeby mogła w oparciu o obiektywne kryteria szacować wysokość swojego zobowiązania.

Mając na uwadze powyższe, należało przejść do incydentalnej kontroli abuzywności kwestionowanych klauzul, tj. do dalszego ustalenia czy są one sprzeczne z dobrymi obyczajami i czy rażąco naruszają interesy konsumenta.

W sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszają interesy konsumenta postanowienia umowne godzące w równowagę kontraktową stron, a także te, które zmierzają do wprowadzenia konsumenta w błąd, wykorzystując jego zaufanie i brak specjalistycznej wiedzy. Klauzula dobrych obyczajów nawiązuje do wyobrażeń o uczciwych, rzetelnych działaniach stron, a także do zaufania, lojalności, jak również – w stosunkach z konsumentami – do fachowości. Zatem sprzeczne z dobrymi obyczajami są takie działania, które zmierzają do dezinformacji lub wywołania błędnego mniemania konsumenta (czy szerzej klienta), wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między partnerami kontraktowymi (tak M. Bednarek, w: System Prawa Prywatnego. Tom 5. Prawo zobowiązań – część ogólna, 2013, s.766).

Przez dobre obyczaje w znaczeniu określonym art. 385¹ § 1 k.c. należy rozumieć pozaprawne reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Należy przy tym mieć na uwadze, że pojęcie sprzeczności z dobrymi obyczajami stanowi przeniesienie na grunt Kodeksu cywilnego użytego w art. 3 ust. 1 dyrektywy pojęcia sprzeczności z wymogami dobrej wiary.

Powołany przepis przewiduje, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodując znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Równocześnie preambuła dyrektywy zawiera w motywie 16 istotne wskazówki interpretacyjne pozwalające ustalić pożądane zachowania zgodne z wymogami dobrej wiary. Przy dokonywaniu oceny działania w dobrej wierze będzie brana pod uwagę zwłaszcza siła pozycji przetargowej stron umowy, a w szczególności, czy konsument był zachęcany do wyrażenia zgody na warunki umowy i czy towary lub usługi były sprzedane lub dostarczone na specjalne zamówienie konsumenta; sprzedawca lub dostawca spełnia wymóg działania w dobrej wierze, jeżeli traktuje on drugą stronę umowy w sposób sprawiedliwy i słuszny, należycie uwzględniając jej prawnie uzasadnione roszczenia.

Również przy interpretacji kolejnej z wymaganych dla stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego przesłanek – **rażącego naruszenia interesów konsumenta** – odwołać należy się do treści przepisów dyrektywy. W ich świetle uzasadnione jest twierdzenie, że rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce, jeżeli postanowienia umowy poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron, wprowadzając nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Jednak nie wyczerpuje to zakresu, w którym może dojść do naruszenia interesów konsumenta. Chodzi bowiem nie tylko o interesy ekonomiczne, ale też związane ze zdrowiem konsumenta, jego czasem zbędnie traconym, dezorganizacją toku życia, doznaniem przykrości, zawodu, wprowadzenia w błąd, nierzetelności traktowania (tak: Cz. Żuławska w: Komentarz do Kodeksu cywilnego red. G. Bieniek, Księga trzecia. Zobowiązania, Warszawa 2003, s. 137 i M. Bednarek w: System Prawa Prywatnego Tom 5 Prawo zobowiązań – część ogólna, Warszawa 2013, s. 767).

W ocenie Sądu rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść i nieograniczone ryzyko kursowe (tak w wyroku SA w Warszawie o sygn.. VI ACa 768/19). Obie wskazane w art. 385¹ § 1 k.c. formuły prawne służą ocenie tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umowy przekraczają zakres określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego (patrz: wyrok z 18.06.2013 r. VI ACa 1698/12).

Podkreślić należy, że stosownie do art. 385² k.c., oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz. Urz. UE. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.

W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać. Postanowienie umowne ma niedozwolony charakter nie dlatego, że jest w niewłaściwy sposób wykorzystywane przez przedsiębiorcę – tym bardziej, że jest to okoliczność, która w toku wykonywania umowy może się zmieniać. To samo postanowienie nie może być abuzywne bądź tracić taki charakter jedynie w wyniku przyjęcia przez jedną ze stron umowy określonego sposobu jej wykonania, korzystania bądź niekorzystania z wynikających z niej uprawnień. Postanowienie jest niedozwolone, jeśli daje kontrahentowi konsumenta możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta.

Dlatego też nie miało żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru określonych postanowień umownych to, w jaki sposób pozwany bank rzeczywiście ustalał kursy waluty, do której kredyt był indeksowany.

Postanowienia umowne dotyczące indeksacji kredytu muszą być jednak rozpatrywane na gruncie konkretnej umowy i wszystkie łącznie, gdyż razem decydują o kształcie umowy kredytu w zakresie indeksacji. Przy takim podejściu, w ocenie Sądu, w realiach niniejszej sprawy wystąpiłyby przesłanki do uznania postanowień przewidujących indeksację kredytu za postanowienia niedozwolone – przy założeniu, że nie byłyby one nieważne. Taki wniosek wynika z przeprowadzonej oceny kształtu postanowień, które z jednej strony różnicują wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń kwoty (saldo) kredytu z PLN na CHF, a następnie przeliczeń wysokości wymaganej spłaty z CHF na PLN, a z drugiej strony (przede wszystkim) – pozwalają kredytodawcy na swobodne ustalenie wysokości każdego z tych kursów.

Dlatego też stwierdzić należy, że przyjęcie w umowie rozwiązań różnicujących stosowane kursy walut nie znajduje uzasadnienia. Strony umowy nie umawiały się na prowadzenie przez bank działalności kantorowej – dokonywania wymiany walut, a postanowiły jedynie wprowadzić do umowy mechanizm o charakterze indeksacyjnym, pozwalający na zastosowanie stóp procentowych przewidzianych dla waluty obcej. Równocześnie nie może budzić wątpliwości, że konstrukcja, w której w chwili wypłaty kredytu wysokość wyrażonego w złotych polskich zobowiązania konsumenta (świadczenia, które ma spełnić na rzecz banku) jest, w wyniku zastosowania dla jej ustalenia kursu sprzedaży, wyższa niż wysokość udzielonego mu kredytu, stanowi naruszenie interesów konsumenta. Z kolei wykorzystanie przez bank swojej przewagi kontraktowej dla wprowadzenia do umowy rozwiązań korzystnych wyłącznie dla kredytodawcy, w nieuzasadniony sposób zwiększających wysokość świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, uznać należy za sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Z opisanych przyczyn za niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. uznać należałoby powołane wyżej § 1 ust. 1 zd. 3, § 7 ust. 2 zd. 4 i § 10 ust. 6 zd. 1 i § 17 umowy kredytu.

Równocześnie te same postanowienia umowne stanowiłyby klauzule niedozwolone w zakresie, w jakim wskazują, że stosowane mają być kursy walut określone w Tabeli Kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez poprzednika prawnego pozwanego (...) Bank S.A. Jak już wcześniej

wskazano, umowa kredytu nie określa jasnych zasad ustalania kursów, zatem przywołane klauzule umowne nie odwołują się do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF, do obiektywnych wskaźników, na które żadna ze stron nie ma wpływu, lecz pozwalają bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny, wedle swego uznania.

Powtórzyć należy, że nie da się uznać, iż **wadliwość postanowień § 17 ust. 2, 3 i 4** umowy kredytu określających zasady ustalania przez bank kursów walut w Tabeli Kursów dotyczy tylko odwołania do marży kupna i marży sprzedaży pozwanego banku, zaś w pozostałej części postanowienia te powinny być uznane za skuteczne i że należałoby wówczas określać kursy walut przyjmowane do przeliczeń świadczeń stron przedmiotowej umowy kredytu na podstawie kursów średnich NBP (po wyeliminowaniu zapisów dotyczących marży). Oznaczałoby to bowiem ingerencję w wewnętrzną strukturę jednostek redakcyjnych zapisów regulujących zasady wyznaczania kursów przez pozwany bank, tworzonych przez pojedyncze zdania, i nadanie im innego sensu, niż z nich faktycznie wynika. Przyznanie sobie przez bank prawa do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego kursem CHF poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego oraz wysokości tzw. spreadu walutowego (różnicy między kursem sprzedaży i kursem kupna waluty obcej), przy pozbawieniu kredytobiorcy wpływu na to, bez wątpienia w sposób rażąco narusza interesy kredytobiorcy jako konsumenta i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Należy podnieść, że Sąd nie zastosował w niniejszej sprawie reguły dopuszczonej przez SN w wyroku z dnia 6.10.2022 r. w sprawie II CSKP 364/22, wskazującej na możliwość dokonania przeliczenia świadczenia strony powodowej przy użyciu kursu średniego NBP z pominięciem marży bankowej. Wyrok ten w licznych glosach do tego wyroku jest ostro krytykowany przez doktrynę. Wobec tak wielu wątpliwości natury jurydycznej, Sąd meriti nie podziela poglądu wyrażonego w tym wyroku, jako odosobnionego poglądu.

Sąd rozpatrujący niniejszą sprawę podziela pogląd wyrażony w w/w orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Warszawie, który w wyroku z dnia 20 kwietnia 2022 r. w sprawie o sygn. akt VI ACa 395/21, wskazał, że nie można uznać by zawarte w umowie klauzule dotyczące tabeli kursów walut (§ 17) były abuzywne jedynie w zakresie marży. Przede wszystkim nie można zgodzić się z twierdzeniem, że możliwość podziału § 17 zawartej przez strony umowy potwierdził TSUE w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r. C- 19/20. Wyrok ten rzeczywiście odnosił się do klauzuli stosowanej przez pozwanego i zawartej w przedmiotowej umowie. Należy jednak zauważyć, że TSUE wskazał na samą możliwość uznania za abuzywny i usunięcia jedynie nieuczciwego element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy zniechęcający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru.

Z drugiej strony Trybunał Sprawiedliwości podkreślił, że przepisy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu. W motywie 70 orzeczenia w sprawie C-19/20 TSUE przypominał, że w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C-70/17 i C-179/17 Trybunał orzekł, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, żeby uznany za nieuczciwy warunek został częściowo utrzymany w mocy poprzez usunięcie elementów przesądzających o jego nieuczciwym charakterze, w przypadku gdyby to usunięcie sprowadzało się do mającej wpływ na istotę tych warunków zmiany ich treści. Jedynie zatem gdyby element klauzuli indeksacyjnej rozpatrywanego w postępowaniu głównym kredytu hipotecznego dotyczący marży Banku (...) stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłyby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć.

Nie ma zatem podstaw do uznania, iż nieuczciwa część klauzuli przeliczeniowej stanowi odrębne zobowiązanie umowne, a usunięcie tej części nie oznacza zmiany tego warunku poprzez naruszenie jego istoty.

Istotą klauzuli zawartej w §17 Umowy nie jest bowiem odrębne określenie kursu waluty dla celów przeliczeniowych jako kursu NBP i dodatkowo nałożenie na konsumenta obowiązku uiszczenia na rzecz Banku marży, ale prawo przedsiębiorcy do kształtowania kursu dla celów przeliczania zarówno wartości wypłacanej kwoty na walutę obcą, jak i wysokości należny od konsumenta rat. Uznanie za abuzywne tylko elementu postanowienia zawartego w §17 Umowy zmieniałoby treść klauzuli, zgodnie z którą kurs waluty obcej ustalany jest przez Bank i publikowany w tabeli kursów, na proste odesłanie do kursu NBP na wymagające tworzenia odrębnych tabel kursów bankowych. Taki zabieg prowadziłby więc w istocie do zmiany treści postanowienia mającego charakter niedozwolony mającej wpływ na jego istotę, co jest niezgodne z celami dyrektywy 93/13. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 kwietnia 2022 r. sygn. akt VI ACa 395/21)

Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że omawiana wyżej klauzula zawarta w § 17 nie stanowi jedynej klauzuli abuzywnej w kwestionowanej umowie kredytu.

Ocenie Sądu podlegały bowiem nie tylko klauzule przeliczeniowe przewidujące spread walutowy, lecz również klauzule dotyczące zmiennej stopy procentowej opartej o stawkę referencyjną LIBOR. W najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę na sprzeczność postanowień umownych dotyczących zmiennej stopy oprocentowania z art. 36 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego nr 2016/1011. (Wyrok Sądu Najwyższego IV CSK 382/18). W powoływanym już wyżej wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia VI ACa 395/21 wskazano na brak możliwości utrzymania w mocy umowy zawartej przez strony umowy kredytu złotowego z oprocentowaniem opartym na stawce LIBOR. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na aktualne stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którym za postanowienia umowne mieszące się w pojęciu głównego przedmiotu umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawę świadczenia w ramach danej umowy, i które z tego względu charakteryzują tę umowę i że taki charakter mają m.in. postanowienia, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy – konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związany z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu. (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, z dnia 20 września 2018 r., w sprawie C-51/17, z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-1 18/17, z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18). W razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznaje obecnie, że utrzymanie umowy "nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia", co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie C-1 18/17 i z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie C-38/17 oraz z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18).

Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Mając na uwadze powyższe poglądy TSUE, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r. V CSK 382/18 uznał, że o zaniknięciu ryzyka kursowego można mówić w sytuacji, w której skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji jest przekształcenie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR, ponadto wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) (Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 22 kwietnia 2022 r. w sprawie o sygn.. akt VI ACa 395/21).

Stwierdzenie abuzywności konkretnych postanowień umownych rodzi taki skutek, że postanowienia te nie wiążą konsumenta ex tunc i ex lege. Postanowienia uznane za niedozwolone podlegają zniesieniu w całości, a nie tylko w zakresie, w jakim ich treść jest niedopuszczalna (tak: W. Popiołek, w: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I, red.

K. Pietrzykowski, Warszawa 2013, teza 15 do art. 385¹; K. Zagrobelny w: Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, Warszawa 2013, teza 11 do 385¹). Postanowienia takie przestają wiązać już w chwili zawarcia umowy. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. W rezultacie konieczne byłoby przyjęcie, że łączący strony stosunek umowny nie przewiduje mechanizmu indeksacji, stanowiąc jedynie umowę kredytu, w których wysokość kredytu została ostatecznie i jednoznacznie określona w złotych polskich.

Z uwagi na okoliczność, że zakwestionowaniu podlegał cały mechanizm indeksacji w kształcie przyjętym w wiążącej strony umowie, zbędne byłoby poszukiwanie odpowiedzi na możliwość ustalenia i przyjęcia innego („sprawiedliwego”) kursu dla dokonania rozliczeń między stronami, przy zachowaniu mechanizmu indeksacji. Należy przy tym wskazać, że stosowanie obowiązującego aktualnie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia umowy kredytu (wszedł w życie dopiero 24 stycznia 2009 r.), a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiłyby jego zastosowanie, nie mogą ich także stanowić także przepisy ustawy Prawo wekslowe. Przepisy te odnoszą się do możliwości ustalenia kursu waluty obcej w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej, natomiast nie regulują sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na obcą. Brak jest zatem mogących znaleźć zastosowanie przepisów dyspozytywnych stanowiących podstawę wyznaczenia takiego kursu. Wobec tego należy dokonać oceny możliwości dalszego funkcjonowania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień dotyczących indeksacji.

W zakresie wykładni dyrektywy 93/13/EWG, a tym samym również implementujących ją przepisów krajowych o niedozwolonych postanowieniach umownych (art. 385¹ i n. k.c.), wiążąca jest wykładnia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wynika to z systemu ochrony prawnej w Unii Europejskiej, zgodnie z którym TSUE jest wyłącznie właściwy w kwestii wykładni prawa unijnego, z kolei sądy krajowe mają wyłączną kompetencję do stosowania tego prawa w konkretnych sprawach podlegających ich jurysdykcji.

Kontynuacją linii orzeczniczej zapoczątkowanej przez powyższe rozstrzygnięcia, jest wydany w dniu 3 października 2019 r. przez TSUE wyrok w sprawie C-260/18 (D.), który zapadł w następstwie pytania prawnego wystosowanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie, a zatem na tle polskiego systemu prawnego. Z rzeczonego orzeczenia można wywieść następujące założenia w ramach wykładni prawa Unii Europejskiej oraz prawa krajowego:

1. Warunkiem utrzymania w mocy umowy po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych jest jedynie zgodność utrzymania w mocy umowy z przepisami prawa krajowego, a w razie uznania, że zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, prawo UE nie stoi na przeszkodzie jej unieważnieniu. (pkt 39, 40, 43, 47);
2. Jedynie w sytuacji, gdyby umowa nie może obowiązywać po wyeliminowaniu nieuczciwych klauzul, a stwierdzenie nieważności umowy jest niekorzystne dla konsumenta, sąd może sanować umowę, stosując zamiast wyeliminowanych klauzul abuzywnych przepisy dyspozytywne (pkt 48);
3. Ocenę niekorzystności dla konsumenta stwierdzenia nieważności umowy należy dokonywać na chwilę orzekania a nie na chwilę zawarcia umowy, i decydujące dla tej oceny jest stanowisko konsumenta, a sąd nie może ocenić interesu konsumenta sprzecznie z jego wyraźnym stanowiskiem (pkt 51, 56, 67-68);
4. Konsument ma prawo zrezygnować z ochrony wynikającej z przepisów o klauzulach abuzywnych, sprzeciwiając się stwierdzeniu nieważności umowy, a nawet wyeliminowaniu nieuczciwych postanowień z umowy (pkt 53-55, 66);
5. Przepisy dyspozytywne, którymi sąd może uzupełnić umowę w ww. sytuacjach, nie mogą odwoływać się do zasad współżycia społecznego albo ustalonych zwyczajów, jak art. 56 k.c. (pkt 61-62).

Z powyższego wynika pokrótce, iż według TSUE, upadek całej umowy z powodu eliminacji z niej postanowień abuzywnych jest dopuszczalny w wyjątkowych sytuacjach. Przede wszystkim gdy dalsze obowiązywanie umowy nie daje się pogodzić z konstrukcjami prawnymi przyjętymi w krajowym ustawodawstwie i jednocześnie, przy spełnieniu warunku wedle którego upadek całej umowy nastąpi z korzyścią dla konsumenta, przy jednoczesnym braku przepisów dyspozytywnych. Konstatając zasadność powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytu zależy od przesądzenia kwestii, czy jakiś z przepisów polskiego prawa sprzeciwiałby się utrzymaniu w mocy umowy łączącej strony po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych dotyczących waloryzacji.

W powołanym świetle zwrócić również należy uwagę, iż w polskim porządku prawnym o nieważności umowy kredytu bankowego można mówić wyłącznie wtedy, gdy nie zostały w niej uzgodnione minimalne, konieczne elementy umowy odzwierciedlające essentialia negotii umowy kredytu bankowego, do której to kategorii (w świetle ustawy Prawo bankowe - art. 69 - według brzmienia na dzień zawarcia Umowy) należy zaliczyć: Po stronie kredytodawcy: 1) oddanie do dyspozycji kredytobiorcy kwoty środków pieniężnych - określonych jako kwota kredytu, 2) cel udzielenia kredytu. Po stronie kredytobiorcy: 1) zobowiązanie do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie (tj. zgodnie z celem kredytowania), 2) zwrot wykorzystanego kredytu, 3) zapłatę wynagrodzenia na rzecz banku w zamian za korzystanie ze środków kredytu, w formie odsetek lub prowizji od udzielonego kredytu. Zwrócić należy jednak uwagę, że jak już wyjaśniono klauzula indeksacyjna w rozumieniu analizowanej umowy stanowi element określający główne świadczenie stron umowy kredytu indeksowanego. Umowa tego rodzaju stała się umową nazwaną po wejściu w życie tzw. ustawy antyspreadowej, zaś wcześniej winna być traktowana jako umowa nienazwana, pochodna od umowy kredytu bankowego.

Biorąc pod uwagę powyższe należy wskazać, że technicznym skutkiem uznania za niedozwolone postanowień umownych dotyczących zasad ustalania kursów walut jest konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Postanowienia takie przestają wiązać już od chwili zawarcia Umowy. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. W rezultacie konieczne jest przyjęcie, że łączące strony stosunki prawne nie przewidują zastosowania mechanizmu indeksacji w kształcie określonym Umową. Pozostaje sformułowanie o indeksacji i przeliczeniu świadczeń bez precyzyjnego wskazania kursów. W konsekwencji nie jest możliwe ustalenie wysokości świadczenia kredytobiorcy, tj. ustalenie wysokości kwoty, która podlega zwrotowi na rzecz banku i która stanowi podstawę naliczenia odsetek należnych od kredytobiorcy. Usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron – podobnie jak postanowienia określającego niektóre z essentialia negotii – musi oznaczać brak konsensu co do zawarcia umowy w ogóle. Niemożliwe jest jednocześnie, w ocenie Sądu, zastąpienie rzeczonych klauzul abuzywnych, przepisami dyspozytywnymi. Odnosząc się do tej możliwości, przypomnieć należy, że w świetle wiążącej wykładni dokonanej przez TSUE, uzupełnianie umowy przepisami dyspozytywnymi jest uzależnione od niemożności utrzymania umowy w mocy i zgody konsumenta na takie uzupełnienie. Poza tym TSUE (w sprawie D.) wykluczył w ogóle uzupełnianie umowy przepisem art. 56 k.c. odwołującym się do zasad współżycia społecznego i ustalonych zwyczajów, a w prawie polskim brak jakiegokolwiek innego nadającego się do zastosowania przepisu. W szczególności przepisem takim nie może być z wyłożonych już względów art. 358 k.c. oraz art. 354 k.c.

Z uwagi więc na wyrok TSUE z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 (D.) i na stanowisko TSUE wyrażone wyroku z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie K. i K. R. (C-26/13 EU:C:2014:282, pkt 80-84) oraz w wyroku z 26.03.2019 r. w sprawie (...) B. i B. (C-70/17 EU:2019:250, pkt 64), orzeczenia te wyraźnie wskazują, że art. 6 ust.1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że umowa nie może dalej obowiązywać bez nieuczciwych postanowień i wtedy sąd powinien orzec jej nieważność. Jednocześnie wykluczono możliwość uzupełnienia luk w umowie poprzez zastosowanie np. średniego kursu waluty w NBP.

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w pkt. 4 wyroku TSUE z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C-19/20 Sąd poinformował P. J. (2) o konsekwencjach prawnych jakie może pociągnąć za sobą stwierdzenie nieważności umowy na rozprawie w dniu 13 grudnia 2022 r.

Kredytobiorca oświadczył, że jest świadomy skutków takiego orzeczenia. Nie był zainteresowany udzieleniem następczej zgody na postanowienia niedozwolone i przywróceniem im skuteczności z mocą wsteczną (uchwała Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

Wobec wyraźnego stanowiska P. J. (2) odwołującego się do nieważności umowy, nie zachodzi także obawa, że ustalenie nieważności doprowadzi do niekorzystnych i penalizujących skutków dla konsumenta. Nie zachodzi więc sytuacja, w której konsument jest postawiony przed koniecznością wyboru między dwoma rozwiązaniami, z których każde jest dla niego ex definitione niekorzystne: pozostawieniem niekorzystnej luki w umowie albo następczą akceptacją niekorzystnej klauzuli. Nie ma zatem żadnych przeszkód aby uznać, że stwierdzenie nieważności całej umowy miałoby odbyć się ze szkodą dla konsumenta, naruszając jego interes ekonomiczny.

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, że po wyeliminowaniu w/w postanowień niedozwolonych z umowy kredytowej stron, treść stosunku prawnego nie pozwala Sądowi na przyjęcie, że strony zawarłyby ważną umowę kredytu. Zdaniem Sądu kredytobiorca musi zostać powiadomiony, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do obcej waluty ponosi nieograniczone niczym ryzyko zmiany kursu waluty, który w przyszłości może spowodować po jego stronie zobowiązanie trudne dla niego do udźwignięcia (powołane wyżej wyroki TSUE i SN). Pozwany bank jest instytucją zaufania publicznego, która w stosunku do klienta musi działać w granicach nie tylko dobrze pojętego własnego interesu, ale również z uwzględnieniem interesu klienta jako strony równorzędnej. Jak wynika z uzasadnienia wyroku SA w Warszawie z 7 maja 2015 r. w sprawie I ACa 1262/14, klient nie będący profesjonalistą w dziedzinie finansów i bankowości bez poinformowania go o ryzykach związanych z usługą nie ma możliwości dokonania właściwej analizy ryzyka, jakie związane jest z danym produktem bankowym i dokonania właściwego i świadomego wyboru usługi.

Zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 zdanie pierwsze k.c. postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta, a zatem nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15, wyrok Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, wyrok TSUE z 20 września 2018 r., C-51/17, (...) Bank (...), (...) (...) K. Z.. przeciwko T. I. i E. K.), chyba że konsument następnie udzieli „świadomej, wyraźnej i wolnej zgody” na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16).

W sprawie co już wyżej sygnalizowano, nie wchodzi w grę ani pozostawienie umowy w mocy po wyeliminowaniu z niej jedynie klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji w postaci klauzuli walutowej i spreadowej ani również wypełnienie luk w umowie przez zastosowanie przepisów dyspozytywnych w systemie prawa polskiego w postaci art. 358 § 2 k.c. czy art. 41 prawa wekslowego, które to przepisy powinny mieć jedynie zastosowanie do przeliczenia świadczeń umownych wyrażonych w walucie obcej w celu przeliczenia ich na walutę PLN, a nie odwrotnie jak w niniejszej sprawie (**patrz: wyroki TSUE z 8 września 2022 r. w sprawach C-80-82/22 i wyrok SN z 3 lutego 2022 r. w sprawie II CSKP 975/22**).

W związku z powyższym, żądanie ustalenia nieważności umowy kredytu nr (...) z dnia 12 października 2007 r. było w całości uzasadnione, o czym orzeczono w pkt 1 wyroku.

Nieważność spornej umowy skutkuje tym, że kwoty wzajemnie dotychczas przez strony świadczone są nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., gdyż zostały uiszczone bez podstawy prawnej. Bank oddał na rzecz P. J. (2) bez podstawy prawnej uiszczając comiesięczne raty kredytowe. Nieważność umowy powoduje, iż następuje wyjście ze stosunku prawnego łączącego strony i niemożność kreowania w oparciu i w ramach tego stosunku prawnego żądania. Wskazana powyżej sytuacja, tj. stwierdzenie nieważności umowy, stanowi jedną z kondykcji - *condictio sine causa* - i odnosi się do sytuacji, w których czynność prawna była od początku bezwzględnie nieważna i nie istniała możliwość jej konwalidacji, np. czynność sprzeczna z prawem lub z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 1 i 3 k.c.).

Stwierdzenie, że umowa jest nieważna powoduje zatem obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy stronami umowy, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Co do zasady, kredytobiorca powinien więc zwrócić bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału, a zatem bez odsetek i kosztów dodatkowych, bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie wpłacone przez niego raty kredytowe i inne opłaty oraz składki.

Dodatkowo należy wskazać, że zasadność teorii dwóch kondykcji została przesądzona w uchwale [7] Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, mającej moc zasady prawnej oraz w uchwale III CZP 11/20 z 16 lutego 2021 r. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa stała się trwale bezskuteczna.

W efekcie powyższych rozważań Sąd uznał, że żądanie R. C. dotyczące zasądzenia kwoty wpłaconej przez niego na rzecz pozwanego tytułem spłat części rat kredytu zasługiwało na uwzględnienie. ***Analiza złożonych przez powoda dokumentów, w szczególności historii spłat – k. 56v-59v doprowadziła Sąd do przekonania, że P. J. (2) wykazał zgłoszone roszczenie pieniężne.***

Ze wspomnianej historii spłat wynika bowiem, że w okresie od 26 listopada 2007 r. do 27 grudnia 2022 r. r. kredytobiorca spłacił z tytułu rat kredytu 87.514,19 zł., oraz 87.514,19 CHF.

Wobec tego roszczenie P. J. (2) o zapłatę zasługiwało na uwzględnienie w całości, jako że suma wpłat dokonanych z tytułu umowy kredytu była znacznie wyższa. Pozwany nie zdołał podważyć w toku niniejszego postępowania w/w ustaleń i wyliczeń.

Nie zasługiwał na uwzględnienie podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń kredytobiorcy. Zważywszy na zastrzeżoną dla kredytobiorcy – konsumenta możliwość podjęcia ostatecznej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli albo powołania się na całkowitą nieważność umowy także wtedy, gdy mogłaby zostać utrzymana w mocy przez zastąpienie klauzuli abuzywniej stosownym przepisem (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 55, 67), należy uznać, że co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę – konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w tym względzie (co do tej decyzji por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08, P. Z., przeciwko E. G., pkt 33-35, z dnia 21 lutego 2013 r. w sprawie C-472/11, (...) Bank (...) przeciwko C. C., V. C., ZOTSiS 2013/2/I-88, pkt 27, 31, 35, z dnia 30 maja 2013 r. w sprawie C-488/11, D. A. B., K. G. przeciwko J. B., pkt 49, 52 i z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 53-54, 66-67). Dopiero bowiem wówczas można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (na pewne podobieństwo przypadku do *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 kc). W niniejszej sprawie nie upłynął więc termin określony w art. 118 k.c. Roszczenie R. C. nie uległo zatem przedawnieniu w żadnym zakresie.

Niezasadny okazał się również podniesionych przez pozwanego zarzut zatrzymania świadczenia.

W ocenie Sądu, pozwany nieskutecznie powołał się na ***prawo zatrzymania*** na podstawie art. 497 k.c. w zw. z art. 496 k.c., bowiem podniesienie go stanowi w ocenie Sądu nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. Sąd podziela w tym względzie poglądy wyrażane w orzecznictwie, że skutkiem uwzględnienia zarzutu zatrzymania byłoby wymuszenie na powodzie, który korzysta z ochrony konsumenckiej – obowiązku ponownego zgromadzenia całej kwoty uzyskanej z kredytu w celu odzyskania własnego świadczenia nienależnego, w sytuacji gdy świadczenia te są w porównywalnej wysokości, zaś nieważność umowy wynika z narzucenia przez pozwanego powodowi klauzuli uznanej za abuzywną. Taka forma ochrony interesów pozwanego, który może skorzystać z zarzutu potrącenia jest sprzeczna z istotą ochrony konsumenckiej wynikającej z dyrektywy 93/13. (Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 22 kwietnia 2022 r. sygn. akt VI ACa 395/21)

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 k.c. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. W tym momencie należy odwołać się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. o sygn. akt **III CZP 6/21**, iż dopiero z chwilą gdy powód pouczony przez sąd o skutkach nieważności umowy oświadczy, iż godzi się na te skutki i akceptuje je występuje skutek w postaci definitywnej nieważności umowy. Dopiero wówczas powstaje po obu stronach obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń i występuje po stronie pozwanego stan opóźnienia. Skoro w dniu 13 grudnia 2022 r. Przewodnicząca poinformowała P. J. (2) o skutkach nieważności przedmiotowej umowy powstał wówczas stan definitywnej nieważności umowy, Sąd oznaczył więc początkowy termin naliczania odsetek od tego dnia, jak orzeczono w punkcie drugim sentencji wyroku (patrz także wyrok SA w Warszawie o sygn. akt VI ACa 617/20).

Orzeczenie o kosztach procesu oparto o dyspozycję art. 100 zd. drugie k.p.c., zgodnie z którym Sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczonej części swego żądania. W przedmiotowej sprawie strona powodowa przegrała sprawę w nieznacznym zakresie, bowiem jedynie w zakresie części żądania odsetkowego. Dlatego też Sąd obciążył pozwanego obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kosztów procesu w całości. Na koszty procesu zasądzone od pozwanego na rzecz powoda składało wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 10.800 zł ustalone zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800 t.j.) oraz 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, oraz opłata sądowa od pozwu w kwocie 1.000 zł.